

FESTIVALUL NAȚIONALELOR LA IASI

Teatrul Național din Iași:

„DESPOT VODĂ” de Vasile Alecsandri

Prima piesă, cea dintâi „premieră” a Festivalului, a constituit-o, firesc, una din prețuitele lucrări ale ctitorului dramaturgiei originale, Vasile Alecsandri. Prezentându-i drama istorică inspirată de epoca lui Alexandru Lăpușneanu, „atât de dramatică și de caracteristică”, *Despot-Vodă*, colectivul ieșean și-a propus, și a reușit în bună măsură, să extindă anumite tipare tradiționale, să dea spectacolului un veșmînt corespunzător solicitărilor vremii noastre. Dintre acestea, ni se pare că două au fost riguros acoperite; pe una s-o numim, în cazul de față, dorința de a *recunoaște*, pe cealaltă s-o identificăm în tendința tot mai accentuată de a da actului creator forța lucidității. E vorba, firește, de adoptarea unei poziții științifice în prelucrarea materialului dramatic, de constituirea unor concepte noi în ceea ce privește autenticitatea artistică a faptelor dramei, a fondului istoric. Realizarea ni se pare, de aceea, la un nivel de exigență care onorează eforturile colectivului ieșean.

Notăm, în acest spirit, ambianța și natura relațiilor dintre personaje, care se conturează sub semnul adevărului istoric și psihologic. Scenografia semnată de Paul și Maria Bortnovschi poate surprinde oarecum, dar ea redă caracteristica picturală a epocii moldovene descrise. „Am căutat — spunea regizorul Crin Teodorescu, într-un interviu — să dăm un aer de autenticitate românească cadrului dramei”, și rezultatul e meritoriu din acest punct de vedere, fie și pentru faptul că evită pompa fantezistă a unor eventuale ispite scenografice.

Recunoaștem motive arhitectonice și picturale românești, culoarea și armonia nuanțelor, sintem, din acest punct de vedere, în inima spirituală a Moldovei, și efortul acesta de reconstituire a graiului unei vechi arte naționale e demn de stimă și apreciere. Putem spune, doar, că asemenea unei laturi a spectacolului — pe care o vom discuta mai jos — nu întotdeauna cele expuse văzului au și o rațiune strict determinată de acțiune, adică deplină funcționalitate. Natura comunicării scenice a personajelor este, de asemenea, prezidată de un puternic coeficient al firescului psihologic, ceea ce ne apropie cu atât mai mult de potențialul patriotic al eroilor, de o profundă simplitate populară, care dau aici esență și culoare dramei. Prin forța lucrurilor, un personaj rupt din glie, ca Tomșa, a devenit în interpretarea lui Teofil Vilcu impunător și măreț, doi rapsozi ai cetății, ca Limbă Dulce și Jumătate, au căpătat o amplă sonoritate în inter-

Scenă din spectacol

pretarea actorilor Adrian Tuca și Virgiliu Costin; și, ceea ce e mai important, dincolo de identități, în jocul contradicțiilor de patimi și interese, a primat o suveranitate spirituală a pământului, remarcată la fiecare confruntare, în fiecare accent. Ceea ce dă spectatorului de astăzi posibilitatea de a-și recunoaște străbunii și moștenirea demnității patriotice, în spiritul căreia Alecsandri și-a compus lucrarea.

O reevaluare în adincime, așadar, o reconsiderare a fondului material și uman al faptelor înscrise în istorie, o perspectivă lărgită a fenomenului „tregerii fulgeroase” pe scaunul Moldovei a unui aventurier. Reprezentația lasă totuși un sentiment de insatisfacție; și dacă ar fi să-l numim cumva, ca spectatori onesti, i-am spune sentimentul autenticității artistice. Și asta privește, din păcate, traiectoria eroului principal, pe care nu l-am distins în primele lui faze, nu prea l-am înțeles apoi și n-am rămas la urmă decât cu o imagine aproximativă a sa, deloc mulțumitoare și grăitoare. Constantin Dinulescu, interpretul lui Despot, avea să ne poarte după el într-o bătălie de unul singur, pentru cucerirea acelor adeziuni care pot duce la tronul rivnit. În toată această bătălie, eroul e, din punct de vedere dramaturgic, exemplar, dat fiind că-și maschează adevărata personalitate sub însușiri de seamă, pe care, de fapt, le posedă și le cultivă, având asupra celor din jur ascendentul unui irezistibil farmec personal. Deliberat sau nu, personajul scenic văzut de noi nu ne face să-i întrezărim aceste însușiri de seamă, ci numai ceea ce e sub mască, adică esența, adică scopul său concret. Și oricum ni l-am explica astfel, trebuie să recunoaștem că el nu respectă autenticitatea artistică a perso-

najului lui Alecsandri — personaj de factură romantică, și nu altceva, care trebuie să aibă și darul de „a fura” inimile celor din jur, deci și o citime de inexplicabilă putere de fascinație. Revendicare străină actorului și, după cât se pare, domeniu ignorat chiar de sondajele elevate ale regizorului Crin Teodorescu (să ne amintim o servitute asemănătoare a unuia din eroii săi scenici izbutiți, Gelu Ruscanu). E poate, aici, una din limitele momentane ale procesului de lucidizare pe care actul creator n-o poate depăși decât pe o cale mai complexă.

Satisfacții parțiale ne-au dat interpretările lui Constantin Sava (Moțoc), Stejar-Boris Olinescu (Spancioc), Ștefan Dănculescu (Ciubăr Vodă). Asupra acestui ultim personaj, controversat și mult discutat de comentatori, pogoară însă o circumstanță și trebuie să recunoaștem că interpretul, integrându-se tonului general al spectacolului, i-a dat o rezolvare optimă, accentuându-i, sobru, latura vindicativă. Mai multă culoare și robustețe în prima parte ar fi rotunjit desenul acestui personaj celebru. Rotund se conturează pontretul psihologic al Carminei, pe care Elena Bartok a întrupat-o cu deosebit tact în sublinierea gândurilor și semnificațiilor ei. Nu ni l-am fi putut închipui pe Lăpușneanu așa cum l-a creat Ion Omescu, și tocmai de aceea trebuie să-i apreciem contribuția în dezvăluirea originală a chipului dinlăuntru al unui domnitor care pindește pentru că se știe pindit. Un personaj cu puține replici, dar cu o prezență activă și sugestivă în desfășurarea acțiunii, ne-a reținut în interpretarea lui Costei Constantin (Toma Calabaicanul). Este realizatorul multor acțiuni scenice concrete, cu putere de sugestivitate; păcat că mai încearcă una și în final, trăgând cu o funie cadavrul lui Despot și ducându-ne cu gândul la ce-am mai văzut prin alte părți.

C. Paraschivescu

Teatrul Național din Craiova:

„VIFORUL” de Barbu Delavrancea

Prin montarea *Uiforului*, Naționalul craiovean își înscrie adeziunea la actualitatea dramei istorice și se pare că alegerea acestei piese cu ecouri din marea dramaturgie a lumii nu este un fapt accidental pe scena ocupată în ultimele stagioni de mari roluri din clasicii universali (Othello, Tartuffe). Cea de-a doua parte a trilogiei lui Delavrancea se așază armonios în repertoriul teatrului și fiindcă aici marile spectacole se păstrează în bune condiții scenice, sperăm că se va asigura unui public în continuă devenire și permanența vastului sentiment patriotic, în desăvârșita lui plasticitate teatrală, propriu creatorului *Apusului de soare*.

Montind pentru a doua oară una din „frescurile dramatice ale lui Delavrancea, ce stau liniștite, așteptând să treacă vreme după vreme pe dinainte-le, ochi deprinși să le simtă, guste și prețuiască la justa lor, atât de însemnată și originală valoare” (Caragiale), regizorul Călin Florian a utilizat aceleași chei în descifrarea partiturii: o simplitate descărcată de verbozitate și fast, accente pe violența înfruntărilor, precizie în caracterizarea tipologică. Bun cunoscător al colectivului craiovean, directorul de scenă a echilibrat o distribuție judicioasă, dind relief mai tuturor rolurilor ce țin lumea întunecată, de porniri mărunte și ambiții mari, în mijlocul căreia se iscă singerosul conflict dintre Ștefăniță și boieri. Cadrul plastic aparține semnatarului precedentei montări bucureștene (Mihai Tofan) și nu diferă mult ca linie, câștigând aici prin epurarea balastului arhitectural, dar și pierzându-se — din pricina unor lumini cu tentă feerică — din sobrietatea austeră a frescelor din fundal. *Uiforul*, cea mai teatrală dintre toate lucrările dramatice ale autorului (după cum spune Rebreanu), prezintă un registru actoricesc dificil, pretențios prin nenumăratele și întortocheatele nuanțe în comportamentul personajelor centrale și primejduit de ispita declamației. Regizorul a înlăturat cu fer-